

HARİTA KULLANIMININ COĞRAFYA EĞİTİMİNDEKİ ÖNEMİ

İ. Buğdaycı, İ. Ö. Bildirici

SÜ, Selçuk Üniversitesi, Jeodezi ve Fotogrametri Müh.Bölümü, Kartografya Anabilim Dalı, Konya, iatasov@selcuk.edu.tr, iobildirici@yahoo.com

ÖZET

Haritalar, konumsal bilginin nerede, nasıl, ne şekilde bulunduğunu gösteren, iletişim araçlarıdır. Coğrafya eğitiminde kullanılması gereken en önemli materyallerden birisi de haritalardır. Eğitim sisteminde kullanılan bu haritalar kartograf adı verilen uzman kişiler tarafından kartografik tasarım ilkelerine uygun olarak üretilmelidirler. Türkiye’de yenilenen eğitim sistemiyle haritalar, coğrafya derslerinde çok önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Milli Eğitim’de coğrafya derslerinin en önemli amaçlarından birisi haritaları okuyabilme, algılayabilme ve analiz etme becerisini kazandırabilmektir. Maalesef eğitim sisteminde mevcut kullanılan haritalar tasarım ve üretim açısından yetersizdir. Bazı haritalar yetersiz olup, bazılarında izinsiz olarak farklı kaynaklardan alınmaktadır. Bu haritaların üreticileri kartografya eğitiminden yoksun grafik tasarımcıları denilen kişilerdir. Haritaları kopyalama hususunda etik konusuna önem vermemektedirler

Anahtar Sözcükler: Genel Eğitim, Coğrafya Eğitimi, Harita Kullanımı

ABSTRACT

THE IMPORTANCE OF MAP USE IN GEOGRAPHY EDUCATION

Maps are communication tools that indicate where the spatial data is and how the spatial data occurs. One of the main materials that uses in geography courses are maps. Maps that uses in education system, have to be designed according to cartographic design principles prepared by the experts, namely cartographers. With the reformed education this is the greatest necessity of geography courses in Turkey.

An important aim of the geography courses in the primary school curriculum of the Ministry of Education is to gain the ability of reading, analyzing, understanding maps. Unfortunately current maps used in our education system are poor in terms of the design and production. Some are poorly designed; some others are copied from other sources without permission. The designers of such maps and geography books are people in the graphic industry without cartographic education. They also ignore the copyright issues.

Keywords: General Education, Geography Education, Map Use

1. GİRİŞ

Haritalar, mekana ilişkin sorunların çözümünde kullanılan görsel iletişim araçlarıdır. CBS ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler sonucunda ve mevcut verilerin sürekli değişimi nedeniyle günümüzde sadece bir gösterim aracı olmaktan çok, kullanıcının coğrafi verilerle iletişimini kolaylaştıracak ara ürünler olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde her alanda belirli amaçlar için harita ve benzeri ürünlere ihtiyaç duyulmaktadır. Köprü, baraj, yol gibi mühendislik çalışmalarında, petrol, doğalgaz, altın gibi yeraltı kaynaklarının yerlerinin belirlenmesinde, deprem bölgelerinin belirlenmesinde, doğalgaz, ulaşım, dinlenme alanları, parklar, yerleşim mekanları gibi tesislerin planlanmasına yönelik bilgi sistemi çalışmalarında, iklim, çevre, nüfus, hayati istatistikler, sağlık, eğitim ve kültür, adalet, seçimler, sosyal güvenlik, çalışma, gelir ve tüketim, tarım, madencilik, enerji, imalat ve sanayi, ulaştırma ve haberleşme, turizm ve bunun gibi istatistiksel verilerin gösterimi için ve daha bir çok alanda harita ürünleri kullanılmaktadır.

Haritaları tam anlamıyla kullanmak, coğrafya biliminin öğretilmesinde önemli bir aşamadır. Coğrafyada haritasız bir anlatım, öğrencilerin konuları anlamakta güçlük çekmelerine yol açmakta ve ezberciliğe yönlendirmektedir. Bu nedenle haritalar, coğrafya konularının anlayarak öğrenilmesinde büyük rol oynamaktadır. Coğrafya eğitimi ve öğretiminde, birinci derecede rol oynayan haritaların okunması kadar hazırlanması da önemlidir (Kızılcıoğlu, 2007). Ne yazık ki mevcut milli eğitim ders kitaplarındaki ve piyasada bulunan çoğu atlaslardaki haritalar ve harita bilgileri, coğrafya eğitiminde amacına uygun kullanılabilir nitelikte olmamakla birlikte, uzman kişiler tarafından da hazırlanmış veya kontrol edilmiş değildir.

2. GENEL EĞİTİM VE COĞRAFYA EĞİTİMİ

Eğitim kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Öğretim ise, öğretme faaliyetlerinin önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde amaçlı, planlı, düzenli ve

Harita Kullanımının Coğrafya Eğitimindeki Önemi

kontrollü olarak yapıldığı, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gerekli araç ve gereçleri sağlama ve rehberlikte bulunma eylemidir (URL 1). Öğretimin genel amaçları, çok ayrıntılı bilgilerle öğrencilerin zihinlerini doldurmaktansa, yeteri kadar ve anahtar bilgiler kazandırmak, fakat gerekli olduğu zaman ve yerlerde, bilgilerin sağlanma ve kullanma yollarını öğretmek ve öğrencilere bilgi, beceri ve değer yargıları kazandırmaktır.

Coğrafya, insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir (Şahin,1998).

Bu bağlamda coğrafya öğretiminin amaçları; belirli bir coğrafi mekan üzerinde coğrafi unsur, olay veya faaliyetlerin coğrafi dağılışlarının sebep ve sonuçlarını inceleme ve sentez etme, coğrafi düşünme yeteneği kazanarak coğrafi sorunlara bilimsel yaklaşabilme ve analiz etme, coğrafi kaynaklardan yeterince yararlanarak harita, atlas, grafik şekil kullanma bilincini geliştirerek coğrafi bilgilerin daha kalıcı olması için öğretim anlayışını geliştirmek, olarak özetlenebilir (Doğanay,2002).

2.1 Milli Eğitimde Coğrafya Eğitimi

Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli bileşeni olan eğitim, tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içindedir. Bilgi toplumuna geçişin en önemli şartlarından birisi, bilgiye yapılacak olan yatırımdır. Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerin gelişmesine en büyük katkı, insan kaynaklarına yapılan yatırım ve alt yapının iyileştirilmesi olacaktır. Nitelikli iş gücünün oluşturulmasının temel şartı, kişilere örgün ve yaygın eğitim kurumlarında “hayat boyu öğrenmeyi” esas alan bir yaklaşımla, uluslar arası piyasalardaki rekabet ortamına uyum sağlayabilecekleri, eğitimin her kademesinde zeka işlevlerini geliştiren, araştırmacılığı ve yaratıcılığı ön plâna çıkaran bir eğitim verilmesiyle mümkün olacaktır (MEB, 2005). Ülkemizde 2005 yılında ilk kez uygulanmaya başlayan yapılandırmacı eğitim programı eğitimde reform sayılabilecek, bireylerin eğitim gereksinmelerini karşılamaya yönelik önemli bir adım olmuştur.

Şaşan, 2002’de yapılandırmacı eğitimin en önemli özelliklerinin, bilgiyi araştırma yorumlama ve analiz etme, bilgiyi ve düşündürme sürecini geliştirme, öğrenenin etkin rol alması (sadece okumak ve dinlemek yerine tartışma, fikirleri savunma,hipotez kurma,sorgulama ve fikirler paylaşma gibi öğrenme sürecine etkin katılım yoluyla öğrenme) olduğunu belirtmiştir.

Geliştirilen coğrafya öğretim programında müfredatın güncellenmesinin gerekçesi şu şekilde ifade edilmiştir: “Günümüz dünyasını anlama ve anlamlandırmada eğitim programlarının sürekli geliştirilmesi, gelecek nesillere daha iyi imkânlar sunmak ve bilinçli vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlamak açısından son derece önemlidir. Özellikle coğrafya gibi bilginin sık sık güncellenmesi gereken bir alanda program geliştirme daha da önem taşımaktadır” (MEB, 2005).

Milli Eğitimde coğrafya eğitimi 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi müfredatının içinde, 9. 10. 11. ve 12. sınıflarda ise Coğrafya dersi adı altında verilmektedir. 2005 İlk ve Ortaöğretim Coğrafya Öğretim Programı incelediğinde; yapılandırmacı, öğrenme ve etkinlik merkezli, becerilere ağırlık veren, alternatif ölçme ve değerlendirmeleri içeren, farklı disiplinlerle işbirliğini kuvvetlendiren, tematik bakış açılarını yansıtan bir yaklaşım görülmektedir. (Demiralp, 2007)

Yeni programla ders kitaplarının anlamı ve işlevi değişmiştir. Çünkü program, öğrenci merkezli yaklaşımları temel almakta, öğrencileri soru sormaya, araştırma ve planlama yapmaya özendirilmekte, bilgiyi anlamlandırarak yapılandırmalarını ve yorumlamalarını istemektedir.

Eski programlara göre hazırlanan coğrafya kitapları incelendiğinde (10, 11,12) konuların üniteler halinde hedef ve davranışların kazandırılmasına yönelik olarak hazırlandığı görülür. Örneğin; ‘Harita Bilgisi’ ünitesinde harita ve ölçek, haritalarda yüzey şekillerinin gösterilmesi, haritalardan yararlanma gibi başlıklar altında konular anlatılmakta, değerlendirme sorularıyla ünite bitirilmektedir. 2005 programında ise; 9.10.11. ve 12. sınıflarda her öğrenme alanı içinde kazanımlar ve etkinlik örnekleriyle birlikte haritanın tüm yönleriyle, gerek sınıf-okul içi gerekse okul dışı etkinliklerle kullanıldığı, öğrencinin hemen her öğrenme alanında harita kullandığı görülür. Böylelikle öğrencinin, çeşitli ders araç ve materyali kullanılarak tüm yönleriyle harita bilgisine sahip olması, her konu ve durumla ilgili harita üretmesi, onu kanıt olarak kullanması, yorumlaması ve zihin haritalarını geliştirmesi ön görülmektedir. Kısaca tüm bu çalışmaların sonunda ‘harita bilgisi’ sadece lise birinci sınıfın bir ünitesi olmaktan çıkarılmakta, haritanın hayatın içinde kullanılan bir kaynak haline dönüşmesi amaçlanmaktadır (Demiralp, 2007). Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar, yaşadıkları mekan hakkında bilgi edinmek isterler. Yeryüzündeki farklı mekanlar hakkında coğrafi bilgi edinmede en önemli kaynak haritalardır. Öğrencilerin farklı haritaları okuma becerilerini kazanmaları mekanların anlaşılması açısından son derece önemlidir (Kızılçaoğlu, 2007)

Öğretme-öğrenme sürecinde materyaller, öğretimi desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Konuya ve amaca uygun olarak seçilmiş materyaller, öğretilen konuyu canlı hâle getirmekte, öğretim sürecini zenginleştirip, öğrenmeyi

artırmaktadır. Materyaller aynı zamanda öğrencilerin ilgi alanlarını genişletmekte, motivasyonlarını da yükseltmektedir (Demiralp, 2007).

Materyaller, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı oldukları, dikkat çektikleri, hatırlamayı kolaylaştırdıkları, soyut şeyleri somutlaştırdıkları, zamandan tasarruf sağladıkları, güvenli gözlem yapma imkânı verdikleri için kullanılırlar. Materyaller, farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağladıkları, tekrar tekrar kullanılabilir oldukları, içeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırdıkları için de önemlidirler. Öğretim programında ders içinde kullanılacak materyaller ve özellikleri önemle vurgulanmıştır (Demiralp, 2007). Ders içi etkinliklerde yani öğrencinin aktif olduğu faaliyetlerde kullanılan materyallerin özellikleri, etkin bir şekilde hazırlanması ve seçilmesinde göz önünde bulundurulacak hususlar şöyle belirtilmiştir:

- Materyalin program ile uyumlu ve programları destekleyecek nitelikte olması
- Materyalin içerdiği bilginin doğru ve güncel olması
- Materyalde kullanılan anlatım türünün açık ve anlaşılabilir olması
- Materyalin öğrenciyi güdüleyici ve ilgi çekici nitelikte olması
- Materyalin öğrencinin derse katılımını sağlayabilir nitelikte olması
- Materyalin teknik özellikler açısından yeterli olması
- Materyalin içerik açısından tarafsız ve öğretimsel nitelikte olması
- Materyal kullanımı için gerekli kullanım kılavuzları (öğretmen- öğrenci) ve yazılı dokümanların olması (Yalın, 2002)

2.2 Coğrafya Eğitimi ve Kartografya

Kartografya coğrafi bilginin görsel ve dokunsal olarak sunulması, iletişimi, organizasyonu ve kullanılmasıdır. Kartografya veri toplamadan kullanmaya kadar olan tüm üretim işlemlerini ve her türlü harita kullanımını içerir. (Uluğtekin, İpbüker, 1996). Coğrafya ise yeryüzündeki mekanların özelliklerini ortaya koyan mekanlar arasındaki benzerlik ve ayrılıkların sebeplerini ve bunlara hükmeden konularını araştıran ve açıklayan bir bilimdir (Erinç, 1977).

Günümüzde veri üretimindeki inanılmaz artış ve karmaşıklık coğrafya ile kartografya arasında yoğun bir etkileşimi zorunlu kılmıştır. Ancak her iki disiplinin ortak çalışma alanlarını yaratan coğrafyacıların ve kartografların sayısının çok olduğunu söylemek olanaklı değildir (Uluğtekin, İpbüker, 1996). Coğrafya eğitiminde yapılandırmacı eğitime geçiş, tercihe ve isteğe bağlı olan harita kullanımını nerdeyse zorunlu hale getirmiştir ve bu da coğrafya eğitimcisi ve kartografi bir araya getirmek durumunda bırakmıştır. Harita coğrafya eğitiminin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

2.3 Coğrafya Eğitiminde Nitelikli Harita Kullanımının Önemi ve Gerekliliği

Mekansal veriye duyulan ihtiyaç arttıkça harita ve benzeri kartografik ürünler teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmek durumundadır. Kartografik ürünler bilgi sunumu için, iletişim ve algılama açısından ideal araçlardır. Harita üzerinden doğru bilginin alınabilmesi için kartografik tasarım ilkelerine uygun olarak hazırlanması gerekir. Veriden grafiğe dönüşüm yani kartografik tasarım başarılı ise haritalarda coğrafi veri aktarımı en verimli ve en etkili olur.

Kullanıcıya aynı bilgiyi farklı yollarla da anlatma olanağı vardır. Haritalar bilginin karşılaştırmalı olarak sunulmasında en iyi araçtır. Coğrafi verilerin harita üzerinde gösterilmesi bir çok alanda kullanıcıya kolaylık sağlar. Verilerin işaretleştirilerek harita üzerinde sunulması, kullanıcının veriler arasındaki ilişkileri, farklılıkları kolaylıkla algılamasını sağlayacaktır. Haritalar ne kadar iyi hazırlanmışsa, coğrafya o kadar iyi açıklanır. Haritalar ne kadar doğru kullanılırsa, coğrafya o kadar iyi anlaşılır. Haritaların doğru ve güncel olmasına, kartografik tasarım ilkelerine uygun hazırlanmasına, anlaşılabilir olmasına, okunaklılığına, öğrencinin okumuş olduğu sınıf seviyesi ve öğrencinin yeteneklerindeki gelişmeye bağlı olarak tasarlanmasına özen gösterilmelidir.

Öğrenciler, haritalardan elde edilen coğrafi bilgileri nasıl analiz edeceğini bilip, anlamalıdır. Örneğin, dünya iklim kuşaklarını gösteren bir haritadaki bilgileri yorumlayabilmeli, dünyadaki genel iklim kuşaklarının oluşumunun nasıl olduğunu sorgulayabilmeli, haritalardan yararlanılarak yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmeli, belli zaman aralıklarıyla hazırlanan haritalardan yararlanarak bir mekanın coğrafi özelliklerinin değişimini değerlendirebilmeli, bitki topluluklarının dağılımını gösteren haritaları kullanarak, bitki örtüsü ile iklim ve yer şekilleri arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmeli, geçmişten günümüze insanların ekonomik faaliyetlerini, geçim tarzlarını haritalardan yararlanarak izah edebilmeli, belli zaman periyotlarına ait Türkiye’de nüfusun dağılımını gösteren noktalama haritalarını inceleyerek, ülkemizde nüfusun tarihsel seyrinin ve yapısal özelliklerinin değişimini sorgulayabilmeli, ülkemizde çeşitli doğal afetlerin dağılımını gösteren haritalardan yararlanarak, bu dağılımı etkilenen alanları değerlendirebilmeli, ulaşım haritalarından yararlanarak ulaşım ağı ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmeli, dünyanın önemli enerji nakil hatlarını gösteren bir harita üzerinde bu hatların bölge ve ülkelere etkilerini değerlendirebilmeli, dünya haritasından yararlanarak bir ülkenin konumunun bölgesel ve

Harita Kullanımının Coğrafya Eğitimindeki Önemi

küresel etkilerini açıklayabilmeli, dünyadaki çatışma alanlarına ilişkin haritaları inceleyerek, bu çatışmaların nedenlerini ve sonuçlarını değerlendirebilmeli, haritalardan yararlanarak doğa kaynaklı riskler konusunda çıkarımlarda bulunabilmelidir.

Haritalar bahsedilen özelliklerinden dolayı, coğrafya eğitiminde kullanılması gereken en önemli materyallerden birisidir. Eğitimcilerin ellerinde yeterli sayıda ve nitelikli haritaların olmadığı, mevcut kullanılan haritaların, harita niteliği taşımayan, piyasada milli eğitim için ders kitapları, atlaslar hazırlayan ekipler içinde görsel tasarımcı denilen, haritayı, üzerinden coğrafi bilgilerin okunabileceği bir araç olarak değilde baskı kalitesi çok kötü sıradan resim veya şekil olarak tasarlayan, kartograf olmayan kişiler tarafından üretilmiş olduğu görülmektedir. Yanlış ve eksik tasarlanmış, güncel olmayan, kullanıcının eğitim ve algılama seviyesine uygun olmayan, kartografik tasarım ilkelerini göz ardı ederek oluşturulmuş, harita niteliği taşımayan ürünlerin eğitim sisteminde yer alması harita kullanımını geri planda bırakmıştır.

Coğrafya dersinin yardımcı materyalleri arasında atlaslarda önemli bir yer tutmaktadır. Piyasada ilk ve orta öğretim için hazırlanmış bir çok atlas bulunabilmektedir. Ders kitaplarındaki haritalarla kıyaslandığında baskı kalitesi açısından daha özenli hazırlandıkları görülmektedir. Piyasada bulunan atlasların büyük çoğunluğunun ortak yönü yabancı ülkelerde kullanılan atlasların türkçeleştirilmesiyle oluşturulmuş olmalarıdır. Atlasların içeriği incelendiğinde alıntı yapılan ülkeye ait çok gerekli olmayan harita örnekleri, harita konusunda uzman kişiler tarafından çevirilmediği için harita bilgileri ve projeksiyon bilgileri konusunda yanlış bilgilerin olduğu, terminoloji hatalarının olduğu, olması gerektiğinden farklı terimler kullanılarak başka anlamların çıkarılıp doğru bilginin elde edilmesine engel olunabileceği görülmüştür. Bir çok harita üzerinde hem yabancı hem Türkçe isimlerin bulunması, yabancı kaynaklardan alınıp Türkçeye çevirilirken bazı isimlerin unutulmuş olduğunu aklı getirmektedir. Bir takım atlaslar Harita Genel Komutanlığı'nın izni olmadan basılmış ve bununla birlikte haritalar da uzman kişiler tarafından üretilmemiştir. Eski basım atlasların halen piyasada bulunduğu ve doğal olarak coğrafi değişimleri içermediği tamamen güncellikten uzak olduğu görülmektedir. Günümüzde yok olmuş veya alanı değişmiş birçok göl ve sulak alan halen yeni basılan coğrafi harita ve atlaslarda eski halini koruyormuş gibi basılmakta ve gerçek durum göz ardı edilmektedir. Ayrıca mevzuattaki eksiklikten dolayı da Harita Genel Komutanlığı tarafından bu coğrafi harita ve atlasları hazırlayanların teknik yönden yeterli olup olmadığı, kartograf ya da harita konusunda uzman kişiler olup olmadıkları hususuna da bakılmamaktadır.

İncelenen ders kitapları ve atlaslarda birçok eksiklikler, hatalı ve güncel olmayan bilgiler, kartografik açıdan uygun olmayan tasarımların olduğu, coğrafi bilgilerin yanlış yöntem ve tekniklerle harita üzerine aktarıldığı görülmektedir. Aşağıdaki şekillerde, bahsedilen bu haritalara ait bazı örnekler gösterilmiştir.

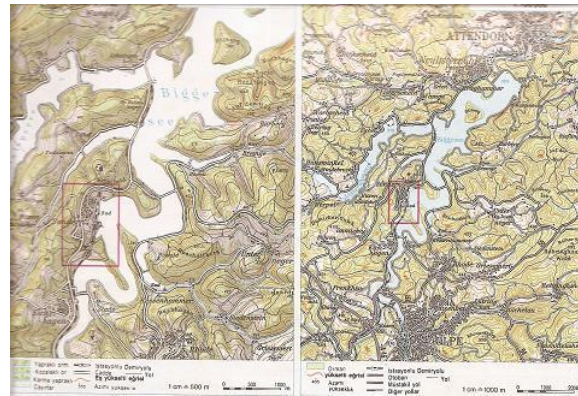
Milli Eğitim'in ders kitaplarında program geliştirme kapsamında ölçme ve değerlendirme ve etkinlik adı altında çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalarda haritalardan faydalanılarak konunun pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Şekil 1'de gösterilen haritalar A4 boyutunda bir sayfaya basılmıştır. Bu nedenle bu çok küçük ölçekli haritalar üzerinden bilgi almak, işaretleri doğru okuyup algılamak güçtür. Şeklin üst tarafına basılmış olan haritada lejantla, harita üzerindeki bilgilerin uyuşumsuz olduğu görülmektedir. Diğer küçük 4 haritada ise fazla sayıda sınıf seçildiğinden ve ölçeklerinin çok küçük olmasından renkler ayırtedilememektedir. Dolayısıyla haritalardan faydalanılamadığı için yapılan etkinlik amacına ulaşamamaktadır. Diğer bir şekilde ise (Şekil 2), deprem ve fay haritaları yine çok küçük ölçeklerde gösterilmiştir ve bu haritalarla ilgili cevaplanması gereken sorular görülmektedir. Haritalar üzerindeki işaretlerin ve yazıların çok küçük olmasından, işaretlerin net algılanamamasından dolayı haritalarla ilgili sorular cevaplanamamakta ve harita üzerinden konu ile ilgili bilgiler elde edilememektedir.

Şekil 1: Yıllık ortalama yağış dağılışı haritalarıyla ilgili etkinlik çalışması

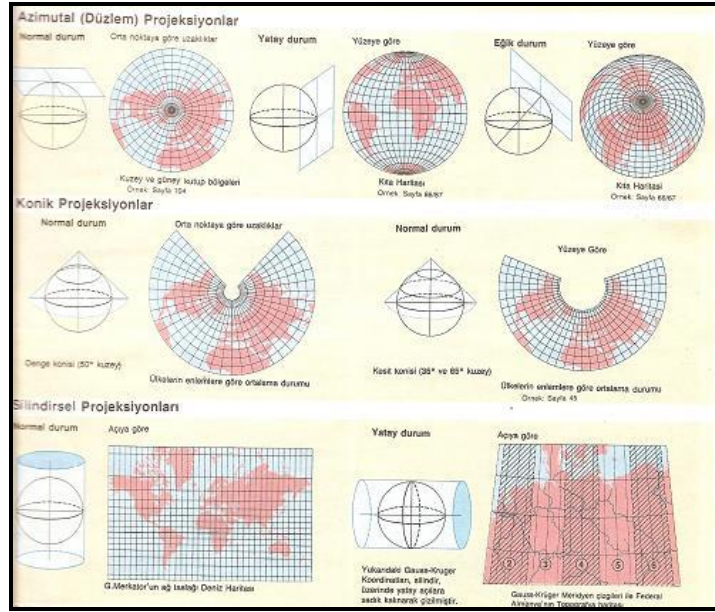
Şekil 2: Türkiye deprem ve fay haritalarıyla ilgili etkinlik çalışması

Şekil 3: Topoğrafya haritası örneği

Harita Kullanımının Coğrafya Eğitimindeki Önemi

Şekil 3’ te bir atlardan alınan yabancı bir ülkenin bir bölümüne ait topoğrafya haritası örneği verilmiştir. Üzerindeki yazıların bir kısmı Türkçe bir kısmı yabancı dilde olmasından, başka bir kaynaktan alıntı olup coğrafya dersi konularına yönelik olmayan rastgele konulmuş bir harita olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıdaki şekilde ise (Şekil 5) harita projeksiyonlarıyla ilgili, yeryüzünün şekli ve fiziksel yeryüzünün düzleme açılabilen yüzeyler üzerine izdüşürülmesiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerde, yine maalesef yabancı bir atlardan çeviri yapılarak, yanlış terimler kullanılarak ve yanlış bilgiler aktararak öğrencilerin kullanımına sunulmuştur. Çevirinin konuya yabancı, uzman olmayan kişiler tarafından yapıldığı kullanılan terimlerden ve ifadelerden anlaşılmaktadır. Bu şekilde bir anlatım ve gösterimden faydalanılarak harita bilgileri ve projeksiyon konularında bilgi sahibi olmak çok güçtür.

Şekil 4: Harita Bilgileri

2.4 Coğrafya öğreticilerinin önemi

Eğitim sisteminin en önemli ögesi öğretmendir. Sistemin başarısı, sistemi uygulayacak olan öğretmenin niteliklerine bağlıdır. En güzel öğretim programlarını hazırlasanız, en güzel kitapları yazsanız, bütün kaynakları sağlasanız da kullanıcı yeterli değilse amaca ulaşmakta zorlanırsınız. Bireye sınıf dışındaki coğrafi realiteyi değerlendirme ve kavrama, harita, şekil ve grafikler aracılığıyla bulunduğu çevrenin dışındaki coğrafi olayları kavrama, insanla ortam arasındaki ilişkileri değerlendirme alışkanlıklarının kazanılması olarak ele alınan coğrafya öğretiminin en önemli unsurlarından biri de coğrafya öğretmenleridir (Güngördü, 1999).

İlk kez 1941 yılında toplanan Türkiye Coğrafya Kurultayı 61 yıl sonra 2002 yılında ikinci kez Gazi Üniversitesinde yapılmıştır. Coğrafya alanında yapılan bu kurultaya Milli Eğitim Bakanlığında temsilciler, Türkiye'nin değişik üniversitelerinden öğretim üyeleri, coğrafya öğretmenleri ve değişik kurumlarda çalışan coğrafyacılar katılmışlardır. Kurultayda genel anlamda, yıllardır coğrafya eğitim ve öğretiminde görev ve sorumluluğu olan kişilerin bir araya gelip coğrafya öğretiminin sorunlarını, ihtiyaçlarını belirleyip çözüm bulma yoluna gidilmemiş olduğundan bahsedilmiştir. Coğrafya eğitiminin çağın gerisinde kaldığı, teknolojiden uzak eski teknik ve yöntemlerle coğrafya dersinin işlendiği, gerekli ve nitelikli ders materyallerinin olmadığı, ders kitaplarının seçiminin titizlikle yapılmadığı, öğretmenlerin ve geleceğin öğretmenlerini yetiştiren üniversitedeki öğretim üyelerinin eksikliklerinden, duyarsızlıklarından bahsedilmiş ve bu konularda tartışma oturumları düzenleyip özeleştiriler yapılmıştır. Yapılan bütün konuşmaların, tartışmaların, durum değerlendirmelerinin sonucunda, milli eğitimde ve yüksek öğretimde coğrafya eğitimi konusundaki eksiklerini, gereksinimlerini, eğitim ve öğretim kalitesini artırmaya yönelik neler yapılabileceği konularında öneriler getirmişlerdir.

Talim Terbiye kurulunun düzenlediği, 2005 Yılında Uygulamaya Konulan Ortaöğretim Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım, Coğrafya, Matematik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi Çalıştayında Türkiye genelinde öğretmenlere yapılan anketlerin sonuç raporlarından faydalanılarak Coğrafya ders kitapları için mevcut haritalara yönelik eleştiriler aşağıdaki şekildedir :

- Haritaların baskı kalitesinin kötü olduğu, yazıların renklerin net olarak algılanamadığı
- Aynı konuya ait haritaların kendi içinde tutarsız oluşu
- Haritalarda bulunan lejantlarla harita üzerindeki bilgilerin uyumsuz oluşu
- Haritalarda kullanılan renklerin birbirine çok yakın olmasından ya da baskıda dağılmış olmasından algılanamaması

- Haritaların hangi kaynaklardan alındığı kimler tarafından üretildiğinin belirtilmemesi
- Coğrafi bilgilerin haritalarda gösterilme yöntemleri anlaşılır olmamakla birlikte öğrencilerin seviyesine uygun olmaması
- Kitaplarda bazı konularla ilgili hiç haritanın yer almaması ve bu konuların haritalarla desteklenmesi gerektiği
- Bazı haritaların ölçeklerinin çok küçük olması
- Haritaların hatalı bilgiler içermesi ve bazılarının güncel olmaması
- Haritaların amaca uygun sayıda ve büyüklükte olmaması
- İlköğretim ders kitaplarında haritalar bazında yetersiz oluşundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin ders kitaplarındaki haritaları algılama seviyelerinin gelişmediği ve haritalardan gerektiği gibi faydalanılmadığı

Bu eleştirilerin sonucunda harita kullanımı konusundaki geri kalmışlığın temel nedeni; uzman kişiler tarafından kartografik tasarım ilkelerine uygun olarak tasarlanmış, amacına uygun olarak kullanılabilir, nitelikli, öğrencilerin algılama seviyelerine uygun, yeterli sayıda haritanın olmaması olarak belirlenebilir. Buna bağlı olarak, gerek ilköğretim, ortaöğretim gerekse yükseköğretimde harita kullanma bilincinin gelişmemiş olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda coğrafya derslerinde harita kullanımının önemli bir ihtiyaç olduğu ve gereksinim duyulduğu dile getirilmiş ancak uygulama anlamında gelişme sağlanamadığı görülmektedir.

3. SONUÇ

Her alanda eğitim kalitesini artırmak, nitelikli bireyler yetiştirmek ekip çalışmasını gerektirir. Farklı alanlarda uzmanlaşmış kişilerin gerekli durumlarda bir araya gelerek eğitimin kalitesini artırmaya yönelik çalışmalarda bulunulması gerekmektedir. Bu aşamada Jeodezi ve Fotogrametri mühendisi olarak bizimde üzerimize bir takım görevler düşmektedir.

Yapılan araştırmalarda coğrafya öğretimindeki en önemli sorunlardan birisi, öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler ve Coğrafya derslerinde kullanabilecekleri yeterli sayıda ve nitelikli araç ve gereçleri temin edememesi, yükseköğretimdeki öğretmen adaylarının da ders kitaplarında ve atlaslarda bulunan haritaları okuyup algılama ve anlatma becerisi kazanmadan mezun olmaları olarak görülmüştür.

İlk ve orta öğretimde okutulan sosyal bilimler ve coğrafya derslerinde harita kullanımını yaygınlaştırmak, haritalardan yararlanılarak anlatılan derslerin daha akılda kalıcı, öğretici olduğunu, haritaların coğrafi bilgilerin iletişim ve algılanmasında çok önemli bir rolü olduğunu vurgulayarak, ilk ve orta öğretim müfredatında ders içeriklerine bağlı, her kullanıcı grubuna yönelik okuduğu sınıfın ve yaş aralığının okuyabilme ve algılayabilme kabiliyetine uygun tematik haritalar hazırlanarak milli eğitimde kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulabilir. Böylece milli eğitimde yıllardır hep eksikliğinden yetersizliğinden bahsedilen ama bir türlü çözüm üretilmeyen bu konuda bir adım atılmış olabilir.

KAYNAKLAR

Eriñç S., 1977 Vejetasyon Coğrafyası, İ.Ü. Yayını 2276 Coğrafya Enstitüsü Yayını No 92 Edebiyat Fakültesi Matbaası İstanbul, 1977

Demiralp N., 2007. Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı, Kastamonu Eğitim Dergisi 373-384 Cilt:15 No:1

Doğanay H., 2002. Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Aktif Yayınevi, Erzurum.

Güngördü E., 1999. Coğrafya'da Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar. Ankara: Özcan Ofset

Kızılcıoğlu A., 2007. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Volume 18

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2005. Talim Terbiye Kurulu, Program Geliştirme Çalışmaları, "Programların Geliştirilmesini Gerekli Kılan Nedenler" http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/prog_giris/prog_giris_1.html, (13 Mart 2009)

Şahin C., 1998. Coğrafya'ya Giriş, Gündüz Eğitim Yayıncılık. Ankara

Şaşan H., 2002. Yapılandırmacı Öğrenme, Yaşadıkça Eğitim Dergisi. 74(75). s. 49-52.

Uluğtekin N., İpbüker C., Kartografya ve Coğrafi Bilgi Sistemi, *Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu 96* 26-27-28 Eylül 1996, İstanbul

Harita Kullanımının Coğrafya Eğitimindeki Önemi

URL 1 <http://tr.wikipedia.org/wiki/E%C4%9Fitim> (13 Mart 2009).

Yalın, H. İ., 2002. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. (Geliştirilmiş 6.baskı). Ankara: Nobel yayınları. .